EENIGE AANVULLINGEN OP DE ENCYCLOPAEDIE VAN NEDERLANDSCH WEST-INDIE

HET ONDERWIJS IN SURINAME

DOOR

C. R. WEYTINGH

A. Lager Onderwijs

Bij Res. van 25 Maart 1914 werd bepaald dat het schooljaar van de hoogste klasse der Hendrikschool (M.U.L.O.) loopt van 1 November tot 31 Juli; deze regeling werd getroffen om de leerlingen, die de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer zullen bezoeken, in de gelegenheid te stellen bij den aanvang van den leergang in Nederland te zijn.

Bij Verordening van 12 Maart 1919 (G. B. No. 48) werd de Onderwijsverordening van 1876 nader gewijzigd en aangevuld. Deze wijziging en aanvulling had ten doel de in Nederland geldende akten van bevoegdheid ook in Suriname geldig te verklaren en gelijkstelling in rang te verleen en aan de in Nederland, Nederlandsch-Indië en Curaçao geëxamineerden met hen, die een overeenkomstigen rang in Suriname verkregen hadden.

De Surinaamsche akte van den *derden* onderwijzersrang werd bij Koninkl. Besluit van 7 Augustus 1916 (St. bl. No. 373) gelijkgesteld aan de Nederlandsche onderwijzersakte. Stappen bij den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen gedaan om ook tot gelijkstelling te geraken van den *eersten* rang aan de Nederlandsche hoofdakte en van de bijakten in Suriname en in Nederland verkregen, stuitte op het bezwaar dat de exameneischen en de regeling der examens niet gelijk waren.

Ten einde in de toekomst met kans van slagen op deze gelijkstelling te kunnen terugkomen werden bij de Verordening van 30 December 1931 (G.B. 1932 No. 47) in de Onderwijsverordening de noodige wijzigingen en aanvullingen aangebracht, waarbij tevens aan den Gouverneur de bevoegdheid werd gegeven de

exameneischen, de wijze van afnemen der examens, alsmede hetgeen daarop betrekking heeft bij Besluit vast te stellen waardoor zonder wijziging van de Verordening de Surinaamsche voorschriften met de in Nederland geldende gelijk zouden kunnen worden gehouden.

De nieuwe regelen betreffende onderwijzersexamens werden vastgesteld bij Besluit van 16 Augustus 1932 (G.B. No. 80), terwijl bij Res. van 16 Augustus 1932 No. 2664 (G.B. No. 81) nieuwe programma's voor de examens werden vastgesteld.

Na verkregen gelijkstelling van de Surinaamsche onderwijzersakte van den *derden* en *hoogeren* rang met de onderwijzersakten in Nederland, werd ook het behalen van de hoofdonderwijzersakten voor de Surinaamsche onderwijzers vergemakkelijkt door de bepaling dat zij niet eerst de onderwijzersakte in Nederland moeten behalen en daarna twee jaren practisch als onderwijzer aan eene moederlandsche school werkzaam moeten zijn.

Bij beschikking van 25 October 1917 No. 3514 werd eene wijziging gebracht in het stelsel van sparen door de kinderen op de scholen door invoering van het spaarzegelstelsel. In verband hiermede hadden na October 1917 geen stortingen van spaarpenningen der scholieren bij den Inspecteur voor het Onderwijs meer plaats.

Van de invoering der schoolspaarbank in Mei 1882 tot 31 December 1917 stortten de onderwijzers ten kantore van den Inspecteur voor het Onderwijs een totaal bedrag van f 165357.—

Door de wijziging van art. 159 van het Regeeringsreglement bij de Wet van 26 Maart 1920 St. bl. No. 130 (G.B. No. 36) kwam de gelijkstelling van het bijzonder en het openbaar onderwijs tot stand.

Bij Publicatie van 7 December 1925 (G.B. No. 93) werd afgekondigd het Kon. Besl. van 4 December 1925 No. 23 „in zake uitkeeringen uit 's Lands kas aan besturen van bijzondere scholen „voor lageronderwijs in Suriname en nopens inkomsten der onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs in dat gewest”.

Dit Kon. Besluit, hetwelk de ondersteuning regelde, werd gewijzigd en aangevuld bij de Verordening van 5 Juni 1929 (G.B. No. 39), waarmede de volledige gelijkstelling van het bijzonder en het openbaar onderwijs werd bereikt.

De geldende tekst van de regeling is opgenomen in het Gouvernementsblad van 1939 onder No. 11.

Bij de Resolutie van 4 Januari 1926 No. 26 (G.B. No. 2) werd de „Onderwijzerssalaris regeling 1925” vastgesteld.

De uitgaven voor het lager onderwijs waren in het tijdvak van 1901—1931 buitengewoon opgelopen; bedroegen deze in 1901 rond f 189000.—, in 1911, 1921 en 1931 waren zij gestegen onderscheidenlijk tot rond f 355.000.—, f 644.000.— en f 1.285.000.—; het aantal leerlingen dat in 1901 7277 bedroeg groeide in voormelde tijdvakken aan tot onderscheidenlijk 10899, 12609 en 19706.

In verband met den ongunstigen finantieelen toestand van het gewest zag het Bestuur zich genoodzaakt de buitengewoon groote kosten voor het onderwijs, welke gestadig toenamen, te beperken.

Dit geschiedde bij de Verordening van 5 Juni 1929 (G.B. No. 40), waarbij de Onderwijsverordening van 1876 werd gewijzigd in dier voege dat het voortaan mogelijk zou zijn in de districten ook scholen voor z.g. „beperkt lager onderwijs” op te richten. Voor deze scholen, welke hoofdzakelijk door kinderen van de landbouwers en der veld- en fabriekarbeiders worden bezocht, werd later een eenvoudiger leerplan vastgesteld dan voor het gewoon lager onderwijs, terwijl lager bezoldigde leerkrachten aan deze scholen werden verbonden.

Ook werd bepaald dat voor de betrekking van hoofd eener districtsschool niet meer de *derde* maar evenals voorheen de *vierde* rang werd vereischt, terwijl tot onderwijzer van bijstand ook ongegradueerden konden worden benoemd.

Verder werd, in overeenstemming met het bepaalde bij art. 159 van het Regeerings reglement „voor zoover de middelen het „ge-„doogen” de mogelijkheid om ondersteuning voor een nieuw op te richten school te bekomen meer dan voorheen afhankelijk gesteld van den stand der landsmiddelen.

Bij de Verordening van 5 Juni 1929 (G.B. No. 39) bevattende voorschriften voor de volledige toepassing der „gelijkbekostiging” werden nieuwe eischen gesteld waaraan de scholen van het bijzonder onderwijs zouden moeten voldoen om de besturen van die inrichtingen in aanmerking te doen komen voor ondersteuning.

Deze eischen beoogden vooral zooveel mogelijk overeenstemming te brengen tusschen het bijzonder en het openbaar onderwijs.

Verder werd de volledige afdracht aan 's Lands kas van het door de schoolbesturen geheven schoolgeld voorgeschreven.

Voor de oprichting van eene ondersteunde school te Paramaribo werd het aantal leerlingen vastgesteld op 90 (volgens de regeling 1915, 120); voor een in de districten op 30 (volgens de regeling 1925: 40).

De ondersteuning werd verdeeld, als volgt:

a. de salarissen van de onderwijzers, gesteld op het bedrag van de jaarwedden, vermeerderd met het bedrag van de vergoedingen voor het gemis van vrije woning of met dat voor tegemoetkoming in de huishuur, waarop zij aanspraak zouden hebben gehad, indien zij in dezelfde hoedanigheid aan een overeenkomstige openbare school werkzaam waren geweest;

b. de kosten van voorziening in de behoefte aan schoollokalen;

c. de bijdrage aan scholen voor gewoon lager onderwijs te Paramaribo en enkele met name genoemde districtsscholen, aan welke een fröbelklasse verbonden is, ter bestrijding van de kosten van het bewaarschoolonderwijs, mits aan bepaalde voorwaarden werd voldaan.

d. de kosten van schoonmaken der lokalen van de school;

e. de kosten van het aanschaffen van schoolbehoeften en leermiddelen;

f. de administratiekosten;

g. de kosten van de plaatsing en de verplaatsing binnenslands van de onderwijzers aan de bijzondere scholen verbonden;

h. de kosten van uitzending uit Nederland en van binnen- en buitenlandsche verloven wegens ziekte en wegens langdurigen, onafgebroken dienst, de kosten van uitzending en van buitenlandsche verloven wegens langdurigen dienst, echter alleen voor de hoofden van de scholen voor uitgebreid lager onderwijs en de hoofden en twee andere leerkrachten van de scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs.

De omvang van deze posten werd in de Verordening gefixeerd naar bepaalde maatstaven in verband met het aantal leerlingen van de scholen, welke voor ondersteuning in aanmerking kwamen.

Het betalen van schoolgeld was voor het uitgebreid lager en voor het meer uitgebreid lager *openbaar* onderwijs verplichtend. Op *bijzondere* scholen, welke van Landswege ondersteuning genoten, werd vóór 1 Januari 1920 geen schoolgeld geheven.

Bij de subsidieregeling krachtens het Kon. Besluit van 4 December 1925 werd bepaald dat op de ondersteunde bijzondere scholen, „tenminste een zoodanig schoolgeld wordt geheven, dat „daaruit in 's Lands kas kan en zal worden gestort een bedrag, gelijkstaande aan de helft van hetgeen voor de betrokken leerlingen op overeenkomstige openbare scholen verschuldigd zou zijn”.

Dit voorschrift trad in werking op 1 October 1925, terwijl bij Besluit van 7 Mei 1926 (G.B. No. 46) regelen voor die storting werden gesteld.

Over het hooge schoolgeld op deze inrichtingen werd zeer ge-

klaagd, hetgeen tot gevolg had dat eene progressieve heffing van schoolgeld werd ingevoerd, berustende op den aanslag van belanghebbenden in de Inkomsten belasting (Besluit van 16 October 1929 G.B. No. 77, gewijzigd bij Besluit van 11 November d.a.v. G.B. No. 85).

Daar de gelijkstelling ten aanzien van de bekostiging van het bijzonder met het openbaar onderwijs nog niet ten volle toepassing had kunnen vinden, werd van de zijde van het bijzonder onderwijs bezwaar gemaakt tegen de afdracht van zelfs de helft van de ingekomen schoolgelden. De verplichting tot afdracht werd daarom bij de Verordening van 5 Juni 1929 (G.B. No. 39) te rekenen van 1 Januari 1928 vervallen verklaard.

Van af 1 Januari 1930 echter werd krachtens laatstgemelde Verordening, waarbij de *volledige* gelijkbekostiging in toepassing kwam, de volledige afdracht van het schoolgeld voorgeschreven.

Ten einde de schoolgeldheffing te kunnen uitbreiden tot de scholen voor gewoon lager onderwijs werd bij de Verordening van 23 December 1930 (G.B. No. 96) de Onderwijsverordening van 1876 gewijzigd en de gelegenheid om „zoover de middelen het „gedoogden” van Gouvernementswege kosteloos onderwijs te verkrijgen beperkt tot de kinderen wier ouders, voogden of verzorgers niet in de Inkomsten belasting waren aangeslagen.

Daar de besturen van de bijzondere scholen zich ten deze hadden te gedragen naar het voorschrift van het openbaar onderwijs, was nu de gelegenheid geopend om een grooter deel van de bevolking dan voorheen te doen bijdragen in de kosten van het geheele onderwijs. De uitvoering van die heffing kwam echter eerst in het jaar 1932 tot stand. en werd geregeld bij Besluit van 15 Februari 1932 (G.B. No. 17).

Reeds in hetzelfde jaar en wel bij de Verordening van 7 December 1932 (G.B. No. 114) moest de heffing over de jaren 1933 en 1934 worden opgeschort. De opbrengst der schoolgelden toch was verre beneden de gestelde verwachtingen gebleven en stond in geen verhouding tot den daarvoor te verrichten administratieven arbeid, eendeels door de vastkoppeling van de schoolgeldheffing aan de inkomstenbelasting, anderdeels door de slechte tijdsomstandigheden.

De heffing bleef ook voor de jaren 1935 t/m 1938 opgeschort.

Wat het aantal onderwijzers in verhouding tot dat van de leerlingen aangaat, werden bij Besluit van 27 April 1926 (G.B. No. 40) ter uitvoering van het Kon. Besluit van 4 December 1925 (artt. 1 en 5) voor het openbaar onderwijs regelen gesteld naar

welke het bijzonder onderwijs, dat voor ondersteuning in aanmerking komt, zich heeft te richten. Dit Besluit werd in 1929 vervangen door dat van 8 Juni 1929 (G.B. No. 41). Bij dit Besluit werd bepaald dat het aantal onderwijzers zou worden vastgesteld naar het aantal leerlingen op 15 Januari — waarbij leerlingen die gedurende de voorafgegane twee maanden in totaal minder dan tien dagen de school daadwerkelijk hadden bezocht, niet werden meegerekend — en zou bedragen:

a. aan een school voor gewoon lager onderwijs te Paramaribo één op elk vijftigtal leerlingen of een gedeelte van een vijftigtal en in de districten één op elk zestigtal leerlingen of een gedeelte van een zestigtal (voor het beperkt lager onderwijs is dezelfde maatstof aangelegd).

b. aan een school voor uitgebreid lager onderwijs één op elk veertigtal leerlingen of een gedeelte van een veertigtal;

c. aan een school voor meer uitgebreid lager onderwijs één op elk twee en dertigtal leerlingen of een gedeelte van een twee en dertigtal.

In het binnenland, waar een geregelde samenleving niet bestond, maar voornamelijk boschnegers en indianen woonden, hadden de Evang. Broeder- en de Rooms-Katholieke Missies eenvoudige scholen opgericht, de zoogenaamde „Boschlandscholen”; aan het hoofd dezer scholen behoeven geen gegradueerde onderwijzers te staan, doch kunnen met de leiding ervan belast worden personen die hiervoor door den Inspecteur voor het Onderwijs geschikt worden bevonden.

Deze inrichtingen van onderwijs worden ook van gouvernements wege geldelijk ondersteund.

In 1932 werden nadere wijzigingen in de Onderwijsverordening aangebracht, waarvan de voornaamste was dat op de lagere scholen, zoowel te Paramaribo als in de districten, *kweekelingen* mochten worden aangesteld. Met het systeem van *ongegradueerde onderwijzers* werd toen gebroken.

De regelen betreffende het aantal leerkrachten en kweekelingen, de schooluren, de vakken waarin onderwijs moest worden gegeven, de bevoegdheden der onderwijzers, het aantal leerjaren en de toelating en overplaatsing van leerlingen, alsmede die ter zake van het ondersteunde bijzonder onderwijs, werden vastgesteld bij Besluit van 14 September 1932 (G.B. No. 90)

Het aantal onderwijzers werd diensgevolge naar het aantal leerlingen op 1 Januari van elk kalenderjaar vastgesteld als volgt:

a. aan eene school voor „beperkt lager onderwijs” buiten het

Boschland of voor „gewoon lager onderwijs te Paramaribo” één op elk negentigtal leerlingen of gedeelte van een negentigtal, met bepaling dat de tweede leerkracht reeds bij 61 leerlingen mocht worden aangesteld. Bovendien mochten kweekelingen worden aangesteld, met dien verstande, dat het aantal onderwijzers en kweekelingen te zamen niet meer mag bedragen dan: voor Paramaribo één op elk vijftigtal leerlingen of gedeelte daarvan en voor de districten niet meer dan één op elk zestigtal leerlingen of gedeelte daarvan;

b. aan eene school voor uitgebreid lager onderwijs één op elk veertigtal leerlingen of gedeelte daarvan;

c. aan eene school voor meer uitgebreid lager onderwijs één op elk tweeëndertigtal leerlingen of gedeelte daarvan.

Op 1 Januari 1932 waren alle districtsscholen omgezet in scholen voor „beperkt lager onderwijs”, met uitzondering van de openbare scholen te Nieuw-Nickerie, te Totness (Coronie), te Groningen (Saramacca), te Moengo en Albina (beide in het district Marowijne) en de bijzondere scholen van de Roomsche-Katholieke Gemeente te Nieuw-Nickerie (2 scholen), te Mary'shope in Coronie (2 scholen), te Groningen (Saramacca), te Albina (Marowijne) en Meerzorg (district Suriname).

Ten einde te geraken tot grooter beperking van de uitgaven voor het Onderwijs werd bij Res. van 20 Maart 1934 No. 881 (G.B. No. 25) de „Onderwijzerssalarisregeling 1925” (geldende tekst G.B. 1932 No. 108) o.m. in dien zin gewijzigd dat voortaan voor het bezit van bijakten alleen dan een bezoldigingsverhooging zal worden toegekend, wanneer door den bezitter daarvan in het betrokken vak onderwijs wordt gegeven. De verhooging voor een middelbare akte werd verlaagd van f 1500.— tot f 1000.— aan een M.U.L.O. school en tot f 500.— aan een U.L.O. school teruggebracht.

Werd vroeger aan alle bezitters der akten Fransch, Engelsch, Duitsch of Wiskunde aan scholen voor gewoon lager-, uitgebreid lager — en meer uitgebreid lager onderwijs een bezoldigingsverhooging toegekend, bij vorenvermelde Resolutie werd deze verhooging beperkt tot de U.L.O. en M.U.L.O. school in dier voege dat aan een U.L.O. en een M.U.L.O. school aan slechts 3 bezitters der akten Fransch en aan slechts 2 van elk der akten Engelsch, Duitsch en Wiskunde de verhooging zal worden toegekend met dien verstande echter dat wanneer aan een M.U.L.O. school het aantal klassen waarin Fransch wordt onderwezen 10 of meer bedraagt de verhooging aan 4 bezitters van die akte zal mogen worden toegekend.

In verband met den toestand van 's Lands geldmiddelen, welke er toe dwong om nog meer te bezuinigen en elke vermeerdering van uitgaven, waar dit mogelijk was, te voorkomen werd bij de Verordening van 18 Mei 1935 (G.B. No. 98) voor het jaar 1936 met betrekking tot de ondersteuning in de kosten van voorziening in de behoeften aan schoollokalen en voor administratiekosten afgeweken van de Verordening van 18 Mei 1935 (G.B. No. 98). Later en wel bij Verordening van 16 Mei 1936 (G.B. No. 2) zijn deze verminderde ondersteuningën tijdelijk tot de in deze Verordening genoemde bedragen vastgesteld.

Bij Kon. Besluit van 19 September 1935 No. 40 (G.B. 1935 No. 103) werd het K. B. van 4 December 1925 No. 23 (G.B. No. 93) gewijzigd in dier voege dat de ondersteuning voor het onderwijs in handwerken voor meisjes kwam te vervallen en de ondersteuning voor het fröbelonderwijs, voor schoolbehoeften en leermiddelen en voor de Boschlandscholen werden verminderd. Bij het openbaar onderwijs werden gelijke bezuinigingen ingevoerd.

Het was de bedoeling om ter verkrijging van meer bezuinigingen het onderwijs in handwerken voortaan te doen geven door de klasse-onderwijzeressen, omdat het onderwijs in nuttige handwerken voor meisjes voor de scholen voldoende werd geacht. In verband hiermede werd de akte handwerken voor meisjes gesplitst in een akte voor de fraaie en eene akte voor de nuttige handwerken. Deze splitsing kwam tot stand bij de Verordening van 4 Juli 1936 (G.B. No. 97), terwijl bij Res. van 6 Augustus 1936 No. 2601 (G.B. No. 114) het programma van het examen ter verkrijging eener akte in de handwerken voor meisjes, dienovereenkomstig werd gewijzigd.

Ook voor het bewaarschool onderwijs moest voor 1937 eene verdere bezuiniging worden toegepast; mitsdien werd, voor zoo veel betreft het ondersteund bijzonder onderwijs bij de Verordening van 16 Mei 1936 (G. B. No. 122) voor dat jaar afgeweken van de vastgestelde ondersteuning, terwijl voor zooveel betreft de openbare fröbelonderwijzeressen bij Res. van 12 October 1936 No. 3358 (G.B. No. 144) wijziging werd gebracht in de Onderwijzerssalarisregeling 1925 .

Het volgende staatje geeft een vergelijkend overzicht van den toestand van het gewoon lager- (L.O.), het uitgebreid lager- (U. L.O.), het meer uitgebreid lager- (M.U.L.O.) en het beperkt lager onderwijs (B.L.O.) en tevens dat van de z.g. „Boschland scholen op ulto December 1923, 1928, 1933 en 1938.

	Aantal Scholen				Aantal geëxamineerde onderwijzers				Aantal leerlingen								Aanteekeningen
	1923	1928	1933	1938	1923	1928	1933	1938	1923		1928		1933		1938		
A. Openbaar Onderwijs																	
PARAMARIBO																	
1. Gewoon lager onderwijs	5	4	5	5	88	59	65	59	889	979	688	658	854	731	658	578	De eerste omzetting van scholen voor gewoon lager onderwijs in die voor beperkt lager onderwijs had in 1930 plaats.
2. Uitgebr. lager onderwijs	2	1	1	1					496	463	239	251	238	263	296	273	
3. Meer uitgebr. l. onderw.	—	1	1	1					—	—	199	157	183	138	225	167	
DISTRICTEN																	
1. Gewoon lager onderwijs	28	35	4	3	58	88	90	74	1822	647	2614	1512	3268	2326	2808	1908	
2. Beperkt lager onderwijs	—	—	32	33													
3. Boschland	—	—	—	—													
	35	41	43	43	146	147	155	133	3207	2089	3740	2578	4543	3458	3987	2926	
B. Bijzonder Onderwijs																	
PARAMARIBO																	
1. Gewoon lager onderwijs	17	17	19	19	204	173	218	230	3230	3250	2129	2450	2720	3062	3327	3511	
2. Uitgebr. lager onderw.	6	4	3	3					264	—	699	607	497	441	477	385	
3. Meer uitgebr. l. onderw.	—	3	3	3					—	—	361	304	356	298	328	251	
DISTRICTEN																	
1. Gewoon lager onderwijs	31	40	11	9	66	84	104	110	1659	962	1837	1431	2953	2199	3142	2510	
2. Beperkt lager onderwijs	—	—	38	40													
3. Boschland	15	28	32	31													
	69	92	106	105	270	257	322	340	5153	4212	5026	4792	7092	6532	7886	7141	

Het percentage van het gemiddelde schoolbezoek bedroeg voor jongens 85 en voor meisjes 87.

Van de 117 scholen waren 101 gemengd, 8 alleen voor jongens en 8 alleen voor meisjes bestemd.

5 van deze scholen zijn scholen voor Uitgebreid- en 4 scholen voor Meer Uitgebreid Lager Onderwijs.

De raming der uitgaven voor het onderwijs op de voorloopig vastgestelde begrooting voor 1940 was als volgt:

a. Bezoldigingen en toelagen van den Inspecteur voor het onderwijs en van de ambtenaren van zijn kantoor, enz.	f	22727.—
b. Meubelen, kantoorbehoeften, drukkosten, enz.	-	3200.—
c. Uitgaven voor het Openbaar onderwijs:		
1. Bezoldigingen en toelagen van het onderwijzend personeel enz.	-	331.819.—
2. Uitgaven voor het naar en van school vervoeren van onderwijzers aan districtsscholen en van schoolkinderen in de districten	-	2.500.—
3. Huur van gebouwen of lokalen, vergoeding voor huishuur, uitgaven ten behoeve van schooltuinen, schoolmeubelen, schoolbehoeften, enz. . .	-	19.370.—
d. Uitkeeringen ten behoeve van het bijzonder onderwijs	-	701.723.—
e. Toelagen aan onderwijzers in het bezit der akte landbouwkunde	-	700.—
f. Andere uitgaven in verband met onderwijs en opvoeding:		
1. Uitkeeringen aan bijzondere inrichtingen en instellingen	-	8.660.—
2. Kosten van vervoer en studie van jongelieden, die buiten Suriname eene opleiding ontvingen	-	1.200.—
3. Uitkeeringen aan opvoedings gestichten, enz.	-	18.873.—
4. Bezoldigingen van den bewaarder en den bediende der landsboekerij	-	2.100.—
5. Kosten der landsboekerij	-	950.—
Totaal	f	1.113.822.—

De inkomsten werden geraamd als volgt:

Opbrengst van de Hendrikschool.	f 29000.—
Opbrengst v/d van Sypesteynschool	- 21000.—
Storting in 's Landskas v/d op de bijzondere scholen geheven schoolgelden.	- 80000.—
Opbrengst van de Landsscholen voor gewoon lager onderwijs.	Memorie

De Vereeniging tot bevordering van het Onderwijs telde op 1 Januari 1938 42 leden.

Aan onvermogende leerlingen van de scholen voor gewoon lager onderwijs werden kleedingstukken, schoenen en hoeden verstrekt.

Het Schoolmuseum werd na eenigen tijd gesloten te zijn geweest, aan het einde van het jaar 1929 geliquideerd.

In verband met de omstandigheid dat het wenschelijk moet worden geacht om na te gaan of het onderwijs-stelsel in Suriname aan eene herziening kan worden onderworpen, waardoor dit beter aan de sociaal economische behoeften van dit gewest zou aansluiten, is bij Res. van 22 Juli 1937 No. 2388 eene commissie benoemd met de opdracht: 1° te adviseeren over de vraag of er aanleiding bestaat tot grondige herziening wat opzet, inhoud en strekking betreft van het onderwijs stelsel in Suriname, waaronder zoowel het algemeen vormend onderwijs als de vakopleiding zijn te begrijpen, waardoor een ontwikkeling en vorming van de jeugd zouden kunnen worden bereikt, welke beter dan de uitkomsten van de bestaande voorzieningen en regelingen aan de sociaaleconomische behoeften van de Surinaamsche samenleving zouden aansluiten; 2° in het geval de sub 1° gestelde vraag bevestigend wordt beantwoord, ontwerpen in te dienen voor tot een dergelijke herziening strekkende regelingen en voorschriften.

Aan de meeste districtsscholen wordt aan de leerlingen der hoogste twee klassen eenig eenvoudig landbouwonderwijs gegeven aan de hand der vanwege het Landbouw proefstation uitgegeven lessen.

B. Bewaarschoolonderwijs.

Over dit onderwijs zwijgt de Onderwijsverordening van 1876 geheel; eischen werden daaraan dus niet gesteld.

In 1913 werd van Overheidswege een aanvang gemaakt met de reorganisatie van dit onderwijs dat op bepaalde particuliere scholen werd gegeven. Een cursus voor slöjd werd opgericht, toegankelijk voor onderwijzers en onderwijzeressen, die de Normalschool niet bezochten. Bij het einde van den cursus werd van haar

die den cursus tot het einde hadden bijgewoond, een examen afgenomen.

Aan haar, die dit examen met goed gevolg hadden afgelegd, werd een getuigschrift uitgereikt. Dit getuigschrift geeft het recht om zonder examen tot het vierde leerjaar van een later op te richten opleidingsschool voor bewaarschoolonderwijzeressen te worden toegelaten.

Op 1 Juni 1922 werd opgericht eene vormschool tot opleiding van leerkrachten bij het bewaarschool onderwijs te Paramaribo.

Het onderwijs aan deze school werd verdeeld over 6 jaren. Het 1e, 2e, 3e en 4e leerjaar (Afd. A) leidt op voor de akte van onderwijzer bij het bewaarschool onderwijs en het 5e en 6e leerjaar (Afd. B) voor die van hoofdonderwijzeres.

Het bewaarschoolonderwijs heeft zich sedert krachtig ontwikkeld en heeft thans meer het karakter van eene inrichting voor Fröbelonderwijs.

Bij de Verordening van 5 Juni 1929 (G.B. No. 39) werd de mogelijkheid geopend voor ondersteuning aan de bijzondere schoolbesturen voor het doen geven van dezen vorm van onderwijs. Deze werd echter beperkt tot de scholen te Paramaribo en enkele scholen in de districten Niekerie en Coronie waarbij als maatstaf voor de ondersteuning werd aangenomen de grootte van de school zelve, waaraan deze klassen verbonden waren.

Het aantal aan dit onderwijs verbonden leerkrachten bedroeg op 31 December 1937 80 met eene akte en 45 zonder akte, verdeeld als volgt:

Paramaribo	Met akte	Zonder akte
Scholen van particulieren.	2	8
Landsscholen	12	—
Scholen der Ev. Broeder Gemeente	20	6
Scholen der Roomsche Kath. Gem..	28	5
School van de Gemeente van gedoopte Christenen.	4	—
Scholen van de African Methodist Episcopal Church.	4	—
<i>Districten</i>		
Landsscholen.	3	—
Scholen der Ev. Broeder Gemeente	3	9
Scholen der Roomsche Kath. Gem.	4	17
	80	45

Het aantal leerlingen der bewaarscholen bedroeg op 31 December 1937 te zamen rond 3200 en wel:

	J	M
te Paramaribo	1300	1400
in de districten	250	250
	1550	1650

C. Inrichtingen voor opleiding tot verschillende beroepen.

Het onderwijs in Suriname heeft zich in de eerste jaren na de inwerkingtreding van de „Onderwijsverordening 1876” bepaald tot de verschillende vormen van lager onderwijs; van onderwijs aan de schoolvrije jeugd was weinig sprake. Slechts door de zorg van enkele neutrale en godsdienstige lichamen werd eenig vak-onderwijs gegeven.

In verband met de behoefte aan geneeskundige hulp voor de plantagebevolking werd in het jaar 1882 door het Gouvernement eene geneeskundige school met 5 jarigen cursus opgericht tot opleiding van districtsgeneesheeren.

Deze school is steeds goed bezet geweest. Vele harer oudleerlingen hebben aan eene Nederlandsche universiteit het arts-examen afgelegd.

In het Militair Hospitaal te Paramaribo (thans 's Lands Hospitaal) werd een cursus opgericht voor het verkrijgen van het diploma van ziekenverpleging. De verpleegsters, die aan dezen cursus een diploma behaald hebben, mogen in Nederland den titel van „verpleegster” voeren.

Ook werd in hetzelfde hospitaal een cursus voor vroedvrouwen geopend.

In Juli 1934 werd een cursus in gezondheidsleer geopend, speciaal voor onderwijzers. Deze cursus werd door 165 onderwijzers en onderwijzeressen, die in of in de nabijheid van Paramaribo woonden, bezocht.

De lessen werden door een specialist op het gebied der hygiëne gegeven in de gehoorzaal aan 's-Lands Hospitaal.

Deze cursus is in 1935 geeindigd. Voor de onderwijzers werkzaam aan de scholen in het Boschland, werd in 1935 een korte cursus gedurende de maanden September en October gegeven.

Sedert 1897 wordt van Overheidswege een cursus gegeven tot opleiding voor het examen van machinistleerling. Verschillende leerlingen hebben na het verkrijgen van het diploma van deze

school, de machinistenexamens in Nederland met goed gevolg afgelegd.

Door een particulier werd eene zeevaartschool opgericht tot opleiding voor het examen van stuurmans-leerling, deze inrichting welke Landssteun genoot, werd na eenige jaren te hebben bestaan, opgeheven.

In 1905 werd een particuliere ambachtsschool geopend; zij werd door het Gouvernement gesubsidieerd en trok hare verdere inkomsten uit schoolgeld en van door de leerlingen voor derden verrichte werkzaamheden. Deze school heeft getoond in eene behoefte te voorzien en heeft in den loop der jaren een aantal goede ambachtslieden opgeleverd.

Op 31 December 1937 bedroeg het aantal leerlingen 32 en dat der toehoorders 49.

In navolging van Curaçao werd in 1912 in Suriname door het hoofd der Roomsche-Katholieke Gemeente een hoeden vlecht industrie in het leven geroepen. Een daarvoor aan het Meisjespatronaatgeopende cursus heeft zich tot eene hoedenvlechtsschool ontwikkeld en draagt meer een sociaal dan een economisch karakter.

Deze school, welke op 31 December 1937 72 vlechtsters telde, geniet subsidie van het Gouvernement.

Ook van de zijde der Evangelische Broeder Gemeente werd een hoedenvlechtsschool opgericht, doch deze moest wegens financiële moeilijkheden reeds spoedig na hare oprichting worden gesloten.

Nadat een deskundige uit Nederland was overgekomen om het Bestuur voor te lichten omtrent de regeling van het landbouwonderwijs in Suriname, werd in 1914 de Directeur van den Landbouw met de regeling daarvan belast; aan een Nederlandschen hoofdonderwijzer, die in het bezit was van beide akten Land- en Tuinbouwkunde L.O. werd het geven van dit onderwijs opgedragen. Deze begon reeds spoedig na aankomst in dit gewest met de opleiding van Surinaamsche onderwijzers voor de akte landbouwkunde.

Bij de Verordening van 26 Mei 1917 (G.B. No. 36) werd bepaald dat ééns per jaar de gelegenheid zou worden opengesteld tot het afleggen van een examen ter verkrijging van de akte landbouwkunde. De bezitters van deze akte zouden eene toelage boven hun salaris ontvangen en zouden zij cursussen voor jonge landbouwers kunnen houden onder leiding van genoemden hoofdonderwijzer aan wien de titel van Hoofd van het landbouwonderwijs werd verleend.

Deze poging om de landbouw wetenschap populair te maken is om verschillende redenen mislukt en moest na eenige jaren worden opgegeven. Een der voornaamste redenen was dat de onderwijzers over het algemeen weinig voelden voor het landbouwwak zelf en zich bepaalden tot het opdoen van de noodige theoretische kennis om het examen met goed gevolg te kunnen afleggen en de aan de akte verbonden toelage te ontvangen; ook bleven de onderwijzers niet in het district bij hun leerlingen wonen, doch werden verplaatst naar de stad, waardoor zij het contact met hen verloren.

Daarna is een proef genomen met eene aan het Landbouwdepartement verbonden hoeve, in aansluiting aan eene daartoe geschikte opleiding, te exploiteeren met behulp van een aantal machines. Wegens gebrek aan belangstelling van hen, voor wie deze maatregel bedoeld was en wegens noodgedwongen bezuiniging moest ook deze inrichting na enkele jaren worden opgeheven.

Het mislukken van de pogingen om het landbouwonderwijs te doen slagen moet grootendeels ook worden geweten aan de omstandigheid dat in het Surinaamsch plantagebedrijf plegen te worden gebezigd in de praktijk gevormde opzichters met wier landbouwkundige kennis genoeg wordt genomen, zoodat de jongelieden het niet noodig achten eerst een vakschool af te loopen.

In 1929 werd nog een poging gedaan om populair landbouwonderricht te verspreiden door het opstellen van een Serie van 14 landbouwlessen ten gebruike van de onderwijzers in het district bij hun onderwijs op school.

In 1933 werd op 38 districtsscholen aan 800 leerlingen landbouwonderwijs gegeven. Bij het onderwijs werden hoofdzakelijk behandeld de gewassen, welke door de ouders der kinderen geteeld worden. De resultaten van het onderwijs hebben aan de verwachtingen beantwoord; bij de bezoeken van den landbouwleeraar konden de kinderen op de meeste vragen juiste antwoorden geven, waaruit bleek dat de opgegeven onderwerpen door de onderwijzers met de kinderen behoorlijk waren behandeld.

Ook door middel van schooltuinen is getracht belangstelling te wekken voor nieuwe gewassen of betere behandeling aan te moedigen; bijna alle moesten na verloop van eenigen tijd weer worden opgeheven; slechts enkele daarvan kwamen tot redelijken bloei.

Door de Vereeniging voor Handelsonderwijs werd in 1917 een handelskursus opgericht. Deze cursus telde op 31 December 1937

15 leerlingen (7 mannelijke en 8 vrouwelijke). Aan dezen cursus wordt onderricht gegeven in boekhouden, handelsrekenen, handelscorrespondentie Fransch, Engelsch en Duitsch, machineschrijven en stenografie.

In December 1920 werd voor de opleiding van meergevorderde leerlingen in het boekhouden voor het examen van de „Vereeniging van Leeraren in het boekhouden” te Amsterdam een éénjarige leergang geopend.

Met ingang van 1 November 1928 werd de leergang tot opleiding van surnumerairs voor den bureaudienst omgezet in een Gouvernements cursus ter theoretische opleiding van jonge lieden die voor eene aanstelling tot surnumerair bij den bureaudienst in aanmerking wenschen te komen. Deze cursus werd onder de leiding van den Gouvernements Secretaris, den Administrateur van Finantien en den Inspecteur voor het Onderwijs gesteld.

In November 1917 werd een bijzondere leergang voor opleiding voor de verschillende onderwijzerszangen geopend, die op 31 December 1917 63 leerlingen telde. Deze inrichting telde 3 klassen, waarvan de eerste twee, die voor den *vierden* zang opleidden, 55 deelnemers bevatten en de derde, waarmede opleiding voor den *derden* rang werd beoogd, door 8 leerlingen werd bezocht.

Deze cursus werd 30 September 1936 opgeheven.

Bij beschikking van den Gouverneur van 30 September 1916 No. 3694 werd besloten een proef te nemen met de instelling van een tweejarigen 2e rangsleergang. De cursus begon met 15 leerlingen voor het eerste en 15 voor het tweede leerjaar.

In November 1917 werd besloten een proef te nemen met de instelling van een éénjarigen 1sten rangs leergang. Het aantal deelnemers bedroeg op 31 December 1917 7.

Deze leergang werd in 1929 opgeheven.

Bij Res. van 18 Mei 1922 werd eene vormschool tot opleiding van leerkrachten bij het bewaarschoolonderwijs te Paramaribo opgericht, deze school kwam te staan onder de leiding van het hoofd van het bewaarschoolonderwijs.

Het onderwijs werd verdeeld over 6 jaren. Het 1ste, 2e 3e en 4e leerjaar (Afd. A) leidde op voor de akte van onderwijzeres bij het bewaarschoolonderwijs en het 5e en 6e leerjaar (Afd. B) voor die van hoofdonderwijzeres.

Afdeeling A begon met 59 leerlingen.

Bij Res. van 27 Mei 1927 No. 1507 werd de betrekking van hoofd van het bewaarschoolonderwijs opgeheven. Bij de na 1927 gehouden examens ter verkrijging van de akte A voor bewaar-

school onderwijs traden als gedelegeerden op de Inspecteur voor het Onderwijs en een fröbelonderwijzeres.

Bij Res. van 13 Augustus 1928 No. 2228 werd het derde leerjaar en bij Res. van 11 September 1929 No. 3377 het vierde of laatste leerjaar van de Normaalschool opgeheven.

Deze school werd wegens bezuiniging in het jaar 1929 opgeheven; na de opheffing werden enkele particuliere cursussen ter opleiding voor onderwijzersexamens ingesteld.

Na eenigen tijd gesloten te zijn geweest, werd het Schoolmuseum aan het einde van het jaar 1929 geliquideerd.

Bij Kon. Besluit van 10 Juli 1919 St. bl. No. 499 (G.B. 1920 No. 65) werden regelen vastgesteld omtrent de beschikbaarstelling enz. van koloniale studiebeurzen ten behoeve van jongelieden uit Suriname afkomstig, voor hun opleiding of voortgezette opleiding in Nederland.

Voorschriften ter verzekering van de goede werking van dit Besluit stelde de Gouverneur vast bij Besluit van 28 Juni 1921 (G.B. No. 55).

D. De Opvoedingsgestichten.

De beide zendingsinstellingen hebben eenige opleidingsgestichten opgericht, bestemd om jeugdige kinderen op te nemen en op te voeden tot den tijd dat ze als volwassenen de maatschappij behooren in te gaan om hun brood te verdienen.

Op 31 December 1937 bestonden de navolgende gestichten, t.w.:

a. Van de Evangelische Broeder Gemeente.

1. *Het Kinderhuis te Saron*, (voor Creoolsche kinderen) dat in 1910 werd opgericht, staat onder leiding van een Europeesch echtpaar en eenige Inlandsche Zusters: Het aantal kinderen bedroeg op 31 December 1937 90 (60 jongens en 30 meisjes) voor wie Landssteun werd verleend.

2. *Het Opvoedingsgesticht Alkmaar*, (district Commewijne) voor Britsch-Indische kinderen van ten hoogste 16 jaren, staat onder leiding van een Europeesch echtpaar en telde op 31 December 1937 50 kinderen (25 jongens en 25 meisjes). Het gesticht geniet Landssteun.

3. *Het Opvoedingsgesticht Leliendaal* (district Commewijne) voor Nederlandsch-Indische kinderen, onder leiding van een Europeesch echtpaar, telde op 31 December 1937 41 kinderen,

van wie 35 voor subsidie van het Gouvernement in aanmerking kwamen.

4. *De Stadszending* heeft 3 cursussen, twee voor nuttige en fraaie handwerken (Afd. A en B en een avondcursus, op welke fraaie handwerken niet worden onderwezen.

Het doel van de cursussen der nuttige en fraaie handwerken is om de meisjes zooveel mogelijk op te leiden voor de practische behoeften in de huishouding om in eigen familiekring zooveel mogelijk zich zelf te kunnen helpen. Afd. A welke op 31 December 1937 27 leerlingen (leeftijd 13-17 jaren) telde heeft dagelijks van 8-12 uur v.m. les in knippen, naaien en verstellen.

Afd. B werd op 31 December 1937 door 33 leerlingen (tusschen 13- en 17 jaren) bezocht; zij ontvangen les in knippen, naaien en verstellen en ook in fraaie handwerken.

Voor deze cursussen wordt geen Landssteun ontvangen; het lesgeld bedraagt voor Afd. A f 2.50 en voor Afd. B f 1.— per maand.

Op den avond-naaicursus, welke op 31 December 1937 21 leerlingen telde, wordt les gegeven in knippen, naaien en verstellen.

Het lesgeld bedraagt voor de leerlingen, die eens per week les ontvangen f 1.— per maand en voor haar die twee maal per week les ontvangen f 2.— per maand.

b. Van de Roomsche-Katholieke Gemeente.

1. *Het Opvoedingsgesticht „Rajpur”* voor kinderen van Britsch-Indische immigranten, staat onder leiding van een priester en een 10 tal Zusters van Tilburg. Op 31 December 1937 werden verzorgd 134 kinderen (64 jongens en 70 meisjes) van wie 100 kinderen voor Landssteun in aanmerking kwamen.

2. *Het Opvoedingsgesticht „Tamarin”* (district Marowijne) voor kinderen van boschnegers. De jongens staan onder leiding van een priester en de meisjes onder die van eenige Zusters van Roosendaal. Op 31 December 1937 bedroeg het aantal jongens 37 en dat der meisjes 28.

3. *Het Opvoedingsgesticht te Albina* (district Marowijne) voor indiaansche kinderen telde op 31 December 1937 88 kinderen (44 jongens en 44 meisjes).

De leerplichtige kinderen bezoeken de lagere school, de kleinere de fröbelschool.

De jongens werken na schooltijd in den tuin; de meisjes worden bezig gehouden met naaien en handwerken.

Het gesticht staat onder leiding van de Zusters Franciscanessen van Roosendaal.

4. *Het Opvoedingsgesticht „Copieweg”* (district Suriname) onder leiding van de Zusters Franciscanessen van Oudenbosch telde op 31 December 1937 17 kinderen. Deze gaan ter plaatse op school; na schooltijd doen zij aan handwerken en huishoudelijke bezigheden.

5. *Het Internaat voor boschnegerskinderen op Lisieux* (district Marowijne) onder leiding van het hoofd der school, telde op 31 December 1937 24 jongens. Deze moeten na schooltijd hun eigen kostgrond leeren bewerken.

6. *De Modevakschool der Rooms-Katholieke Zusters* telde op 31 December 1937 43, de naaischool 43 en de handwerkcursus 11 leerlingen.

7. *Het Maria-Patronaat* aan de Gravenstraat, onder leiding van een priester en een zuster werd in Februari 1910 opgericht en (telde op 31 December 1937 112 leden. Er wordt les gegeven in handwerken, teekenen, zang, algemeene ontwikkeling en huishoudkunde.

Op 10 November 1937 werd aan het Patronaat een huishoudschool verbonden, welke met 6 leerlingen begon.

8. *Het Maria Patronaat* aan de Verlengde Keizerstraat telde op 31 December 1937 102 leden.

Er wordt les gegeven in algemeene ontwikkeling, handwerken en zang.

9. *Het Jongelingen-Patronaat. „St. Aloysius”* heeft ten doel de leden te vormen tot maatschappelijke en godsdienstige goede burgers. Aan het Patronaat wordt les gegeven in enkelvoudig boekhouden, Engelsch, gymnastiek, teekenen, zang en sport.

Het aantal leden bedroeg op 31 December 1937 193.

c. *Van de Britsch-Indische Vereeniging „Arya Dewaker”.*

1. *Het Opvoedingsgesticht „Swami Dayand”* van bovengenoemde Vereeniging voor verwaarloosde Britsch Indische kinderen (voornamelijk weezen) telde op 31 December 1937 28 kinderen.

In 1912 werd door de firma C. Kersten & Co opgericht een *Internaat tot opleiding van jonge lieden tot verschillende beroepen.*

Deze instelling moest in 1930 opgeheven worden daar de aan de voortzetting daarvan verbonden kosten te hoog werden en de Landssteun niet meer kon worden verleend.

B r o n n e n :

Verslagen van Bestuur en Staat van 1912 t/m 1937.

Begrooting voor 1940.

Gouvernements-Bladen.

W. I. Gids. Afd. October 1941.